

آرایش غیرجنگی نظام بانکی

شوک ارزی و تورمی ناشی از شرایط جنگی اخیر، خانوارها و بنگاه‌های کوچک را به شدت تحت فشار قرار داده است. با این حال نگاهی به وضعیت نظام بانکی، آرایش جنگی متناسب با شرایط کنونی را نشان نمی دهد

محمد حقوق
economice@khorasannews.com

ایران در بهار ۱۴۰۵ یکی از پیچیده ترین دوره‌های اقتصادی دهه‌های اخیر را تجربه می کند؛ اقتصادی که همزمان با تنش های جنگی، رکود تورمی، جهش نرخ ارز رسمی و فشارهای بی سابقه بر تولید و مصرف کنندگان روبه روست. تورم نقطه ای فروردین ۱۴۰۵ به بیش از ۷۳ درصد رسیده و تورم سالانه نیز از ۵۳ درصد عبور کرده است. این اعداد فقط شاخص های آماری نیستند؛ آثار آن ها به وضوح در زندگی روزمره مردم دیده می شود. از افزایش قیمت مواد غذایی و لوازم خانگی گرفته تا بالا رفتن هزینه های تعمیر خودرو و خدمات، همه نشان می دهد قدرت خرید خانوارها به شدت کاهش یافته است. گزارش های میدانی حتی حکایت از آن دارد که برخی مالکان خودرو، به دلیل هزینه های سنگین تعمیر، ترجیح می دهند خودروی مستهلک خود را بفروشند، زیرا تأمین هزینه تعمیر برایشان ممکن نیست. در سوی دیگر اقتصاد، بنگاه ها نیز با شرایط دشواری مواجه اند. افزایش نرخ ارز رسمی و رشد هزینه مواد اولیه باعث شده است تأمین سرمایه در گردش برای بسیاری از واحدهای تولیدی به چالشی جدی تبدیل شود. حذف ارز ترجیحی و جهش نرخ های رسمی در سال گذشته نیز همان طور که برخی کارشناسان پیش بینی کرده بودند، فشار مضاعفی بر بنگاه های کوچک و متوسط وارد کرده است. در نتیجه امروز هم مصرف کنندگان و هم تولید کنندگان در خط مقدم تحمل فشارهای اقتصادی قرار دارند. پرسش مهم این است که در چنین شرایطی آیا نظام بانکی کشور نیز متناسب با این وضعیت بازآرایی شده است یا خیر. بررسی داده های بانکی نشان می دهد شبکه بانکی هنوز آرایش متناسب با این شرایط را پیدا نکرده است.

تورم بالا و فشار مضاعف بر خانوارها و بنگاه ها

در ماه های اخیر «تورم» برای بسیاری از مردم دیگر یک مفهوم انتزاعی یا آماری نیست؛ بلکه تجربه ای روزمره است. قیمت بسیاری از کالاها ی مصرفی، از مواد غذایی گرفته تا قطعات خودرو و لوازم خانگی، جهشی محسوس داشته است. حتی گزارش های میدانی نشان می دهد که برخی صاحبان خودرو، به خاطر هزینه های سنگین تعمیر، ترجیح می دهند خودروی مستهلک خود را بفروشند؛ زیرا تأمین هزینه تعمیر برای آنان مقدور نیست. همزمان بنگاه های اقتصادی نیز با افزایش شدید هزینه ها روبه رو شده اند. رشد قیمت نهاده ها و مواد اولیه باعث شده است هزینه جایگزینی کالاها برای تولید کنندگان چندین برابر شود. در چنین شرایطی بسیاری از واحدهای تولیدی برای ادامه فعالیت به منابع مالی بیشتری نیاز دارند. میثم طهوریان، عضو کمیسیون اقتصادی مجلس، در توضیح این وضعیت می گوید سیاست های ارزی اخیر فشار زیادی بر بنگاه های کوچک و متوسط وارد کرده است. به گفته او، افزایش نرخ ارز و محدودیت دسترسی به تسهیلات بانکی باعث شده، برخی از این واحدها عملاً از چرخه تأمین مالی کنار گذاشته شوند؛ مسئله ای که می تواند به کاهش تولید و اشتغال منجر شود. در چنین فضایی انتظار می رود نظام بانکی با سیاست های اعتباری هدفمند، بخشی از فشار موجود بر خانوارها و بنگاه ها را کاهش دهد. با این حال آمار های رسمی، تصویر متفاوتی ارائه می دهند.

چالش دسترسی خانوارها به تسهیلات خرد

بر اساس آمار بانک مرکزی، در ۱۰ ماه نخست سال ۱۴۰۴ حدود ۸۴۹۲ هزار میلیارد تومان تسهیلات توسط شبکه بانکی پرداخت شده است. این رقم نسبت به سال قبل حدود ۴۵ درصد افزایش نشان می دهد. با وجود این افزایش، سهم تسهیلات خرد از کل این تسهیلات حدود ۲۳ درصد بوده است؛ سهمی که نسبت به دو سال قبل کاهش یافته و بیشتر بیش از ۲۵ درصد برآورده می شد. این موضوع از چند جهت قابل توجه است. در شرایط تورمی، بسیاری از اقتصاددانان معتقدند افزایش دسترسی خانوارها به تسهیلات خرد می تواند تا حدی به حفظ سطح مصرف و کاهش فشار معیشتی کمک کند. علاوه بر این، تسهیلات کوچک معمولاً ریسک نکول کمتری نسبت به وام های بزرگ دارند و می توانند به توزیع متوازن تر منابع اعتباری در اقتصاد کمک کنند.

با این حال در شرایطی که فشار اقتصادی بر خانوارها افزایش یافته، سهم تسهیلات خرد (طبق آمار های یاد شده) نه تنها افزایش نیافته بلکه اندکی کاهش نیز پیدا کرده است. این مسئله نشان می دهد ساختار اعطای تسهیلات بانکی هنوز تغییر قابل توجهی متناسب با شرایط اقتصادی کشور نداشته است. در عین حال دولت تلاش هایی را برای بهبود دسترسی مردم به تسهیلات خرد آغاز کرده است. وزیر اقتصاد اخیراً از توسعه «سامانه ملی وثایق» و برنامه هایی برای تسهیل دریافت وام های کوچک خبر داده و گفته است که هدف این طرح ها افزایش سهم تسهیلات خرد در سبد اعتباری بانک هاست. با این حال تحقق این وعده ها هنوز نیازمند زمان و اجرای عملی در شبکه بانکی است.

سرمایه در گردش تولید و ابزارهای مغفول

در کنار خانوارها، بنگاه های تولیدی نیز بیش از هر زمان دیگری به منابع مالی برای تأمین سرمایه در گردش نیاز دارند. افزایش هزینه مواد اولیه و نوسانات بازار باعث شده است بسیاری از واحدهای تولیدی با کمبود نقدینگی مواجه شوند. برای پاسخ به این نیاز، در سال های اخیر ابزارهایی مانند «اوراق گام» (گواهی اعتبار مولد) طراحی شده اند. هدف از این ابزارها تأمین مالی زنجیره تولید بدون اتکا به خلق پول جدید بوده است. در این سازوکار، بنگاه ها می توانند از اعتبار بانکی برای پرداخت به تأمین کنندگان خود استفاده و زنجیره تولید را بدون دریافت مستقیم پول نقد تأمین مالی کنند. با این حال استفاده از این ابزار هنوز بسیار محدود است. بر اساس آمار های موجود، در سال گذشته حدود ۳۶ هزار میلیارد تومان اوراق گام منتشر شده است. این در حالی است که حجم تسهیلات نقدی سرمایه در گردش پرداختی توسط بانک ها حدود ۶۴۰۰ هزار میلیارد تومان بوده است. به بیان دیگر سهم اوراق گام از کل تأمین مالی سرمایه در گردش در حدود نیم درصد است؛ رقمی که نشان می دهد این ابزار هنوز نتوانسته است نقش قابل توجهی در نظام تأمین مالی تولید ایفا کند. کارشناسان دلایل مختلفی را برای این وضعیت مطرح می کنند؛ از جمله پیچیدگی های اجرایی، آشنایی محدود بنگاه ها با این ابزارها، نبود بازار ثانویه فعال و همچنین ترجیح بانک ها برای استفاده از روش های سنتی اعطای تسهیلات.

ضرب فزاینده پولی و چالش خلق اعتبار

یکی از ویژگی های مهم نظام بانکی ایران ضرب فزاینده نسبتاً بالای نقدینگی است. برآوردها نشان می دهد این ضرب در سال های اخیر در محدوده ۸ تا ۹ قرار داشته است. به این معنا که هر واحد پایه پولی که توسط بانک مرکزی ایجاد می شود، در شبکه بانکی می تواند چندین برابر به نقدینگی تبدیل شود. چنین سازوکاری در همه نظام های بانکی وجود دارد و در شرایط عادی به گسترش اعتبار در اقتصاد کمک می کند. اما در اقتصادی که با تورم بالا مواجه است، رشد سریع نقدینگی ناشی از سیاست های انبساطی پولی می تواند به تشدید فشارهای تورمی منجر شود؛ به ویژه اگر منابع اعتباری به سمت فعالیت های غیرمولد یا بخش های محدود اقتصاد مانند شرکت های زیرمجموعه بانک ها هدایت شود. در نتیجه در شرایطی که اقتصاد با شوک های تورمی و جنگی روبه روست، نحوه تخصیص اعتبار اهمیت بیشتری از حجم آن پیدا می کند. در این زمان، مسئله اصلی فقط میزان خلق پول نیست، بلکه مسیر حرکت آن در اقتصاد نیز اهمیت دوچندان دارد.

ایده «رینگ دوم پرداخت»

در میان پیشنهادهایی که برای اصلاح سازوکار اعتباری مطرح شده، ایده ای با عنوان «رینگ دوم پرداخت» نیز مورد توجه برخی کارشناسان قرار گرفته است. به گفته هاشم زاده، کارشناس اقتصاد پولی در روزنامه جوان، در کنار حساب های معمول بانکی که در شبکه بانکی نگهداری می شوند، یک لایه جدید از حساب های اشخاص عادی و بنگاه ها نزد بانک مرکزی می تواند ایجاد می شود. اعتبارات ایجاد شده در این رینگ جدید می تواند به طور مستقیم برای خرید کالا های اساسی، محصولات داخلی یا نهاده های تولید مورد استفاده قرار گیرد. به بیان ساده، این سازوکار شبیه نوعی شبکه پرداخت هدفمند است که در آن منابع اعتباری فقط در مسیر های مشخصی گردش می کنند و امکان استفاده از آن ها در فعالیت های غیرمولد محدود می شود. حامیان این ایده معتقدند چنین مدلی می تواند در شرایط خاص اقتصادی، به هدایت دقیق تر منابع اعتباری کمک کند و از انحراف تسهیلات به سمت فعالیت های سوداگرانه جلوگیری کند. با این حال اجرای چنین طرحی نیازمند بررسی دقیق کارشناسی، ایجاد زیرساخت های فنی و اصلاح برخی مقررات پولی و بانکی است.

آیا نظام بانکی در آرایش جنگی قرار دارد؟

اگر داده ها و روندهای موجود کنار هم قرار داده شوند، تصویری نسبتاً روشن شکل می گیرد: اقتصاد ایران در شرایط جنگی با تورم بالا، کاهش قدرت خرید خانوارها و فشار شدید بر بنگاه های کوچک و متوسط روبه روست. در چنین شرایطی انتظار می رود سیاست های اعتباری و بانکی نیز متناسب با این وضعیت تغییر کند. با این حال شواهد موجود نشان می دهد برخی شاخص های مهم نظام بانکی هنوز تغییر قابل توجهی نکرده اند؛ از جمله سهم نسبتاً محدود تسهیلات خرد و یا دسترسی نامتوازن یا دشوار خانوارها به آن، استفاده بسیار اندک از ابزارهای تأمین مالی زنجیره تولید مانند اوراق گام و تداوم نقش بالای سازوکارهای سنتی در خلق اعتبار بانکی. به همین دلیل برخی تحلیلگران معتقدند شبکه بانکی ایران هنوز به «آرایش جنگی» در سیاست های اعتباری به تناسب شرایط جنگی کنونی نرسیده است. در چنین شرایطی، خروج از دام رکود تورمی، قطعاً تنها با افزایش حجم منابع مالی بهبود نمی یابد. آنچه اهمیت دارد، هدایت و کنترل مسیر توزیع اعتبارات در سیستم پولی کشور است. اینکه اعتبار بانکی دقیقاً در کدام بخش ها جریان پیدا می کند و تا چه اندازه می تواند به حفظ تولید، اشتغال و ثبات اقتصادی کمک کند.

اجرای طرح مدیریت مصرف بنزین از اول خرداد

پایگاه اطلاع رسانی دولت-

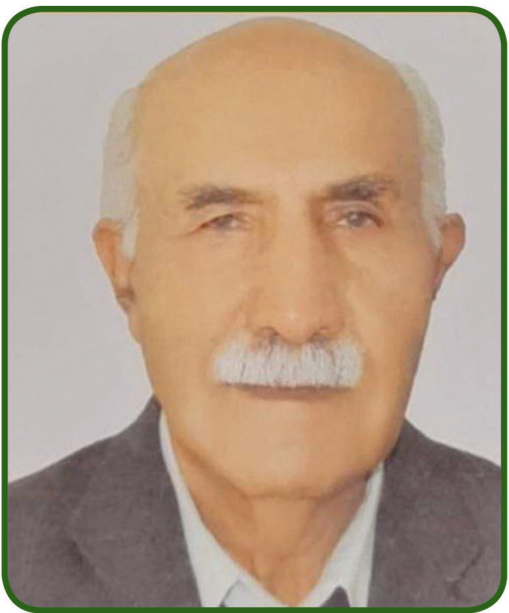
جلسه کارگروه بنزین به ریاست محمدرضا عارف معاون اول رئیس جمهور و با حضور همه اعضا برگزار و تصمیماتی درباره مرحله اول از فاز سوم اصلاح ساختاری مدیریت مصرف بنزین گرفته شد. این تصمیمات از اول خرداد اجرایی خواهد شد. در این مرحله هیچ افزایش قیمتی در بنزین اعمال نخواهد شد و مدیریت مصرف بنزین مد نظر تصمیم سازان است. تصمیمات کارگروه بنزین بر اساس آسیب هایی است که در تجاوز دشمن آمریکایی - صهیونیستی به زیرساخت های انرژی وارده شده است تا با توجه به شرایط و چالش های موجود کشور، ناترازی در تولید و مصرف بنزین از بین رفته و نیازی به واردات نباشد. در این جلسه تاکید شد که تصمیمات جدید درباره مدیریت مصرف بنزین با همراهی خود مردم اجرایی خواهد شد تا کشور از زمینه تولید و مصرف بنزین دچار چالش نشود. وزیر نفت در این جلسه بیان کرد: بسیاری از کشورها که طرف درگیر در جنگ رمضان نیستند، به مدیریت مصرف بنزین روی آورده اند. ایران که یک طرف این جنگ بوده و آسیب هایی از سوی دشمن به زیرساخت هایش در حوزه تولید بنزین وارد شده است؛ بنابراین باید مصرف خود را مدیریت کند تا نیاز به واردات نداشته باشیم.

کشاورزی آمریکا در معرض فروپاشی

اقتصاد معاصر- فایننشال تایمز نوشت: نوسانات قیمت کود و انرژی، کشاورزان را آسیب پذیر کرده؛ به طوری که ورشکستگی مزارع رشدی ۴۶ درصدی داشته است. حتی بارانهای میلیاردی دولت ترامپ نیز نتوانسته است مانع از این بحران شود. تداوم این وضعیت نه تنها امنیت غذایی آمریکا را به خطر انداخته، بلکه وابستگی شدیدی به مواد شیمیایی و ورودی های گران قیمت ایجاد کرده است. همزمان واشنگتن پست نوشت: کشاورزان در سراسر آسیا، از جمله در تایلند، به دلیل هزینه های سرسام آور ناشی از جنگ آمریکا و اسرائیل علیه ایران، از کاشت محصولات خود منصرف شده اند. افزایش شدید قیمت سوخت، کود، پلاستیک و سایر ملزومات، باعث شده که هزینه تولید به مراتب فراتر از درآمد حاصل از فروش محصول در بازار باشد.

به نام او که باقی است ...

ششمین سال درگذشت همسری مهربان، پدری دلسوز و فداکار

انسانی شریف و پیشکسوت سازندگی

شادروان سید علی حیدری علوی

را گرامی می داریم.

پدر عزیزمان ؛

هنوز در کنارمان هستی و نام نیکت چون کوهی پشت ماست .

دعای خیرت همیشه پشتیبان ما بوده و هست.

اندوهمان بی پایان و قلبمان سرشار از خاطرات زیبای با تو بودن است.

خانواده حیدری علوی

در سالگرد ششم رحلت مرحوم

مهندس آقای سیدعلی حیدری علوی

یاد و خاطره ی نیک ایشان همواره در دلهای ما زنده است. ضمن تسلیت به خانواده محترم حیدری، میخوایم از بزرگ منشی و حمایت های همیشگی ایشان در مسیر خدمت به معلولین نیازمند این موسسه قدردانی کنیم. همچنین از اختصاص هزینه های مراسم سالگرد به بچه های این موسسه صمیمانه سپاسگزاریم

موسسه معلولین امام جواد (ع)، موسسه خیریه نورالرضا (ع)

دهمین سالگرد

شادروان

مجید عرفانی خانقاهی

را گرامی میداریم، روحش شاد.

همسر و فرزندان